

A KÖZÉRDEKŰ ÚJSÁGÍRÁS ÉS A MAGÁNÉLET VÉDELME AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGÁNAK ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁBAN

Kritikai értékelés

Koltay András*

1. Bevezetés

A magánélethez való jog és a szólásszabadság ütközése az elmúlt évtizedekben élénk viták tárgyát képezték a bíróságokon és a tudományos életben. Különösen igaz ez a mai technológiai környezetben, amely új és széles körben alkalmazható lehetőségeket kínál a magánélet megsértéséhez.¹ A több mint húsz évvel ezelőtti *Campbell v. MGN*-ügyben² született döntés mérőöldkőnek számít az angol magánszférajogban, az európai jogrendszereket pedig az Emberi Jogok Európai Bíróságának (EJEB) ítélezési gyakorlata formálja (amelyre a Lordok Háza is többször hivatkozott a végül az EJEB elé kerülő *Campbell*-ügyben).

Az *MGN v. the United Kingdom*-ügyben³ az EJEB úgy ítélte meg, hogy nem alapítható meg az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) 10. cikkének sérelme a kérelmező társaságot bizalmas információk jogosulatlan nyilvánosságra hozatala miatt kártérítés megfizetésére kötelező határozat tekintetében. A Bíróság úgy vélte, hogy a felperes által kifogásolt fényképek közzététele nem volt szükséges a vonatkozó cikkben szereplő információk hitelességének alátámasztásához, ugyanis a közvélemény kíváncsiságát a felperes kábítószer-függőségével és kezelésével kapcsolatos alapvető tények

* Kutatóprofesszor, Nemzeti Községi Tanácsok Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar; egyetemi tanár, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4991-4343>. A cikk eredeti címe és megjelenési helye: András Koltay: Public Interest Journalism and Privacy in the ECtHR Case Law: A Critical Appraisal. *Journal of Media Law*, Vol. 18. (2026) 1–28. <https://doi.org/10.1080/17577632.2026.2659377>

¹ Jacob Rowbottom: A Landmark at a Turning Point: *Campbell* and the Use of Privacy Law to Constrain Media Power. *Journal of Media Law*, Vol. 7. (2015) <https://doi.org/10.1080/17577632.2015.1108589>

² *Campbell v. MGN Limited* [2004] UKHL 22, [2004] 2 AC 457 (a továbbiakban: *Campbell*).

³ *MGN Limited v. the United Kingdom*, no. 39401/04., 2011. január 18-i ítélet.

közzététele is kielégítette volna.⁴ A döntés, más ügyekkel összhangban, az alapvető információk nyilvánosságra hozatalának jogszerűségét igazolandó, elsősorban a közérdekre hivatkozott, de az azóta eltelt időben az EJEB gyakorlata jelentősen gazdagodott, és a Bíróság a hasonló ügyekben jellemzően a szólásszabadság javára döntött.

A fenti ügy óta az EJEB gyakorlata jelentősen gazdagodott, és a Bíróság a hasonló ügyekben jellemzően a szólásszabadság javára döntött. Az MGN-döntés, más ügyekkel összhangban, elsősorban a közérdekre hivatkozott az alapvető információk nyilvánosságra hozatalának igazolására. A „közérdek” – valamint, ezt kiegészítve, a „közszerelői” státusz – kategóriája képezi az EJEB vonatkozó joggyakorlatának alapját. Jelen tanulmányban azt vizsgálom, hogy az esetjog alapján miként határozhatók meg e bizonytalan tartalmú fogalmak körvonalai, és milyen problémákat, következtetlenségeket vet fel a Bíróság ezzel kapcsolatos megközelítése. A tanulmány 2. pontja bemutatja a strasbourgi bíróság legfontosabb döntéseit, a 3. pont a közérdek fogalmának értelmezését vizsgálja, a 4. pontban a közszerelői státusz bizonytalanságáról és relevanciájáról lesz szó, az 5. pontban pedig levonok néhány általános következtetést.

2. Az EJEB ítélkezési gyakorlata a magánélethez való jog és a szólásszabadság közötti konfliktus tekintetében

E pontban röviden áttekintem az EJEB ítélkezési gyakorlatát, néhány olyan döntés kiemelésével, amelyek együttesen megfelelően illusztrálják a Bíróság hozzáállását az Egyezmény 8. cikkében foglalt magánszféra-védelemhez, illetve a magánélethez való jognak és a kifejezés szabadságának ütközésekor alkalmazandó mérlegelés szempontrendszeréhez.

2.1. Közszerelőkkal és közérdekű információkkal kapcsolatos ügyek

Először a közszerelőkre vonatkozó, és az EJEB szerint közérdekű információkkal kapcsolatos döntéseket vizsgálom. Ezen ügyekben szűkebb tér nyílik a magánélet védelmére, mivel a közszerelők magánéletének lehetnek olyan elemei, amelyek a közügyekkel kapcsolatba hozhatók, és így a nyilvánosságra hozataluk közérdeknek tekinthető. Azonban a közszerelők magánélet-védelme nem szűnik meg pusztán e szempontok miatt.

A közszerelőkről készült fényképek megítélésében mérföldkő volt az első Von Hannover v. Germany-ügy.⁵ A kérelmezőről, a monacói hercegnőről számos fénykép jelent meg különböző bulvármagazinokban. Egyes képek a nyílt utcán készültek, mások egy vendéglőben, megint mások pedig egy nyilvános strandon mutatták a hercegnőt (néhányik képen még a gyermeke is szerepelt). Az olyan helyzetekben készült fényképek tekintetében, amelyekben a hercegnőnek jogos elvárása volt a magánélete tiszteletben tartása, például az étteremben ebéd közben vagy a tengerparton, az EJEB úgy döntött, hogy azok közzététele ellentétes az Egyezmény 8. cikkével, annak ellenére, hogy a képek nyilvános helyen készültek.

⁴ Uo. 147. bek.

⁵ Von Hannover v. Germany, no. 59320/00., 2004. június 24-i ítélet.

A Bíróság leszögezte, hogy noha a közszereplőknek szűkebb a lehetőségük a magánéletük védelmére, a privát szférát az ő esetükben is elismeri és védi a jog.⁶ A hercegnő, bár közszereplő, nem gyakorol közhatalmat, és a hercegi trónt sem örökölheti. Mivel ő csak egy híresség, és élete egyes mozzanatainak nyilvános megvitatása nem szolgálja a demokratikus diskurzust, esetében a privát szféra védelme fokozottabb mértékű, mint egy közszereplő politikuséban.⁷ A közönség nyilvánvalóan rendkívüli mértékben érdeklődött a hercegnő magánélete iránt, ám ebben a helyzetben nem volt olyan nyomós közérdek, amely felülírta volna a hercegnő magánélethez való jogát⁸ – a képek publikálása pusztán a közönség pletykaéhségének kielégítését szolgálta.

A bulvársajtóban megjelenő további cikkeket követően indult második Von Hannover-ügyben⁹ az EJEB Nagykamara úgy látta, hogy a valóban közérdekű információkat tartalmazó újságcikkhez csatolt fénykép közzététele – amely egy téli üdülés alatt tett séta közben ábrázolta a hercegnőt, a férje társaságában – nem sértette meg a hercegnő magánszférához való jogát. Ennek oka az, hogy a cikk a hercegnő apjának, a monacói hercegnek az egészségi állapotáról szólt, illetve arról, hogy a családtagjai miként támogatják őt súlyos betegsége alatt. E téma tárgyalása közérdekű információnak minősült, a képpel kapcsolatban pedig nem merült fel, hogy azt a riporter zaklatással vagy titokban készítette volna.¹⁰

A harmadik Von Hannover-ügy¹¹ alapja szintén egy újságban megjelent cikk volt, amely a hercegnőről és a férjéről a nyaralásukkor készült képet és a kenyeri nyaralójukat ábrázoló fotókat tartalmazott. Az újságcikk arról szólt, hogy a gazdagok körében szokás lett fizetővendégeknek kiadni a nyaralóikat. A hercegnő pert indított, de a német bíróság végül elutasította a keresetét. Az EJEB ítéletében megállapította, hogy a nemzeti bíróságnak az a döntése, ami szerint a cikk közérdekű vitához járult hozzá, nem tekinthető észszerűtlennek. A német bíróságok tekintettel voltak arra a tényre is, hogy az EJEB szerint a felperes közszereplő, aki nem jogosult magánélete olyan mértékű védelmére, mint egy magánszemély.¹²

Tehát az első Von Hannover-döntés rögzítette, hogy nyilvános helyeken is kaphat védelmet a magánszféra a magánügyek körébe tartozó élethelyzetek tekintetében. A 'zaklató légkör' meglelte fontos szempont, ami a kérelmező javára billenti a mérleg nyelvét,¹³ ahogyan az egyén közszereplői státusa is lényeges körülmény. De amíg az első döntés csak azoknak a közszereplőknek a vonatkozásában látta indokoltnak a magánélethez való jog szűkítését, akik hivatalos (köz)funkciót töltenek be (a hercegnő nem

⁶ Uo. 68. bek.

⁷ Uo. 62–65. bek.

⁸ Uo. 77. bek.

⁹ Von Hannover v. Germany (No. 2), no. 40660/08. és 60641/08., 2012. február 7-i ítélet (GC) [a továbbiakban: Von Hannover (No. 2)].

¹⁰ Uo. 103. bek.

¹¹ Von Hannover v. Germany (No. 3), no. 8772/10., 2013. szeptember 19-i ítélet [a továbbiakban: Von Hannover (No. 3)].

¹² Uo. 53. bek.

¹³ Kirsty Hughes: *Von Hannover v. Germany* (2004). In: Peter Coe – Paul Wragg (szerk.): *Landmark Cases in Privacy Law*. Oxford, Hart, 2023. 197. <https://doi.org/10.5040/9781509940790.ch-009>

ilyen), addig a következő két ügyben az EJEB tágította a figyelembe veendő szempontok körét. E későbbi döntések logikája szerint, ha a fényképek kapcsolatba hozhatók valamely közüggyel, akkor a magánélet körébe tartozó esemény is bemutatatható.¹⁴ Ezzel az EJEB lényegében megváltoztatta az első döntésben rögzített megközelítést, így gyakorlatilag értelmetlenné vált a közszereplői státus vizsgálata és a közszereplők közötti különbségtétel a közügyekre gyakorolt hatásuk mértéke alapján.¹⁵ A hercegnő státusa nem változott meg a döntések között eltelt időben – továbbra is ‘pusztán’ híresség maradt –, de a második és a harmadik ügyben az EJEB felfedezni vélte a képek közüghöz kapcsolódását. Ez azonban csak igen erőltetett értelmezéssel vált lehetővé. Nem világos, hogy miért tartozik a nyilvánosságra például az, hogy mit csinált a hercegnő az apja betegsége alatt. A közérdek ilyen széles értelmezése kiüresíti a magánszféra védelmét.¹⁶

Az *Éditions Plon v. France*-ügyben¹⁷ egy újságcikk intim információkat közölt François Mitterrand elnök betegségéről és arról, hogy miként kezelte egészségügyi problémáit. A cikk állítása szerint az elnök elbocsátotta orvosát, és inkább az alternatív gyógyászat mellett döntött. Mivel az orvos úgy ítélte meg, hogy emiatt hírneve megkérdőjeleződött, könyvet jelentetett meg az elnök betegségének részleteiről. Mitterrand örökösének kérelmére a nemzeti bíróságok határozatlan időre betiltották a könyvet arra hivatkozva, hogy az sérti az orvosi titoktartást. Az EJEB szerint egy könyv határozatlan idejű betiltása aránytalan, és egy demokratikus társadalomban szükségtelen intézkedés volt. Úgy ítélte meg, hogy ahogyan az elnök halála időben egyre távolabbra kerül, úgy veszíti el jelentőségét az elhunyt hozzátartozói érzelmeinek védelme. Minél több idő telt el, annál inkább érvényesül a Mitterrand elnök két hivatali ciklusa történetének megértéséhez fűződő közérdek az elnök orvosi titoktartással kapcsolatos jogainak védelmére vonatkozó követelményekkel szemben.¹⁸

A döntés igen problematikus. Miközben elismeri, hogy az elhunyt elnök hozzátartozóinak jogos érdeke fűződhet a magántermészetű egészségügyi adatok titokban maradásához, jelzi, hogy az eltelt idő ezt az érdeket gyengítheti. Csakhogy az elnök halála és a kötet megjelenése között mindössze kilenc és fél hónap telt el, ami rendkívül rövid idő. Mivel az elnök ekkorra természetesen már nem volt hivatalban, nehéz belátni, hogy a bizalmas információk nyilvánosságra hozatala mögött fontos közérdek állt (bár a közérdek általában akkor is releváns szempont maradhat, ha az érintett személy már nem tölt be közhivatali), vagy legalább olyan, amely indokolta volna a gyors közzétételt.

Az *Hachette Filipacchi Associés v. France*-ügy¹⁹ alapjául az szolgált, hogy néhány nappal egy francia prefektus meggyilkolása után egy hetilap cikket közölt, amelyet egy nagyméretű, a gyilkosság után néhány perccel készült fénykép kísért. A felvételen a

¹⁴ Uo. 200.

¹⁵ Gavin Phillipson: Press Freedom, the Public Interest and Privacy [a továbbiakban: Phillipson (2016)]. In: Andrew Kenyon (szerk.): *Comparative Defamation and Privacy Law*. Cambridge, Cambridge University Press, 2016 [a továbbiakban: Kenyon]. 146. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316402467.008>

¹⁶ Uo. 153.

¹⁷ *Éditions Plon v. France*, no. 58148/00., 2004. május 18-i ítélet (a továbbiakban: Plon).

¹⁸ Uo. 53. bek.

¹⁹ *Hachette Filipacchi Associés v. France*, no. 71111/01., 2007. június 14-i ítélet (a továbbiakban: Hachette).

prefektus élettelen teste volt látható, amint a földön feküdt egy vértócsában, a kamera felé fordulva. A felperes médiavállalat panasszal élt a bíróság végzése ellen, amely arra kötelezte, hogy tegyen közzé egy közleményt arról, hogy a prefektusról készült fényképet a családja hozzájárulása nélkül hozták nyilvánosságra. Az EJEB megítélése szerint a prefektus halála által a családnak okozott trauma és fájdalom indokoltá tette volna, hogy az újságírók fokozott körültekintéssel és óvatossággal járjanak el, de a kép közzétételének eredményeként az áldozat hozzátartozói által átélt trauma sokkal súlyosabb lett.²⁰ Vagyis a nemzeti hatóságok nem sértették meg az EJEE 10. cikkét. Döntésében az EJEB megfelelően mérlegelt a magánélet védelme és a kép publikálásának közérdekű jellege között, bár ez nem volt túlzottan nehéz, minthogy a fénykép közzététele önmagában nem járult hozzá valamely közügy vitájához.

A Standards Verlags v. Austria (No. 2) ügyben²¹ egy magazin a hivatalban lévő szövetségi elnök házasságával kapcsolatos pletykákat kommentáló cikket tett közzé. Az EJEB megállapította, hogy a cikk nem járult hozzá semmilyen közügy megvitatásához, hiszen pusztán „üres szóbeszédet” közölt a közszereplő házasságának állapotáról, illetve állítólagos házasságon kívüli kapcsolatairól.²² A bíróság szerint „még a közszereplők is joggal várhatják el, hogy védelmet élvezzenek a magánéletük intim oldaláról szóló megalapozatlan pletykák terjesztésével szemben.”²³

Max Mosley nagy nyilvánosságot kapott szexbotrányát követően a Mosley v. the United Kingdom ügyben²⁴ a kérelmező azt állította, hogy az Egyesült Királyság bíróságai nem teljesítették az EJEE 8. cikke szerinti pozitív kötelezettségüket a magánélet tiszteletben tartásának biztosítására, különösen azért, hogy nem kötelezték a magánjellegű információkat nyilvánosságra hozni kívánó újságírókat arra, hogy előzetesen értesítsék az információ alanyát. Az EJEB megállapítása szerint a 8. cikk nem sérült, mivel az előzetes értesítési kötelezettség elkerülhetetlenül befolyásolná a politikai tudósításokat, és akadályozná a komoly újságírást, ami a leggondosabb ellenőrzést igényli. Az EJEB ennek ellenére elfogadta, hogy Mosley szexuális életének képi ábrázolása és egyéb részletei nem tartoznak a nyilvánosságra – közzétételüket nem támasztja alá közérdek.²⁵

Az EJEB ítélkezési gyakorlatában nem csupán a politikai szereplők, hanem más hírességek magánélethez való joga is szűkebben érvényesül, ha a szólásszabadsággal kerül szembe. Az Axel Springer v. Germany-ügyben²⁶ egy ismert színészt tartóztattak le kokain birtoklása miatt a müncheni sörfesztiválon. A kérelmező társaság egyik újságírója megkérdezte a helyszínen jelen lévő rendőröket, hogy letartóztatták-e a színészt, és ha igen, milyen alapon. A rendőrség megerősítette, hogy kokain birtoklásáért tartózt-

²⁰ Uo. 48–49. bek.

²¹ Standards Verlags GmbH v. Austria (No. 2), no. 21277/05., 2009. június 4-i ítélet.

²² Uo. 52. bek.

²³ Uo. 53. bek.

²⁴ Mosley v. the United Kingdom, no. 48009/08., 2011. május 10-i ítélet (a továbbiakban: Mosley).

²⁵ Uo. 89. bek.

²⁶ Axel Springer AG v. Germany, no. 39954/08., 2012. február 7-i ítélet (GC) (a továbbiakban Axel Springer).

tatták le. Az ezt követően publikált cikk három fotót is közölt a színésről. Az EJEB Nagykamarája úgy ítélte meg, hogy Németország megsértette a felperes szólásszabadsághoz való jogát, amikor pénzbírságot szabott ki a magazinra, és megtiltotta a színész letartóztatásával kapcsolatos cikkek további közzétételét. A bíróság kimondta, hogy

„míg a nyilvánosság számára ismeretlen személy kérheti a magánélethez való jogának különös védelmét, ugyanez nem igaz a közszereplőkre. Alapvető különbséget kell tenni egyrészt a demokratikus társadalomban folytatott viták szempontjából releváns tények – például a hivatalos feladataikat gyakorló politikusokra vonatkozó információk – közlése, másrészt az olyan személy magánéletének részleteiről szóló beszámolás között, aki nem lát el ilyen feladatokat.”²⁷

Fontos hangsúlyozni, hogy – a közszereplők különösen fontos kategóriáját alkotó politikusokra tett futó megjegyzés ellenére – az adott ügyben érintett személy *nem* volt politikus, az EJEB mégis a kérelmező javára döntött. A határozatban a bíróság olyan kritériumokat állapított meg, amelyek iránymutatásul szolgálnak a jövőbeni ügyekben. Ezek: (1) a közzététel hozzájárulása valamely közérdekű vitához; (2) az érintett személy ismertsége és a beszámoló tárgya; (3) az érintett személy korábbi magatartása; (4) az információ megszerzésének módja és annak valóságtartalma; (5) a közzététel tartalma, formája és következményei; (6) a kiszabott szankció súlyossága.²⁸

A fenti iránymutatásokhoz fűzött kommentárok jobbára üdvözölték a „szisztematikus, következetes és átlátható kritériumok” rögzítését.²⁹ Az EJEB indokolásában különbséget tett a hivatalos tisztséget betöltő politikusok és más közszereplők között. A média az előbbiekkal kapcsolatban a nyilvánosság óre szerepét tölti be, amikor a demokratikus döntéshozatal számára fontos ügyeket tár fel,³⁰ azonban az utóbbiakkal kapcsolatban ilyesmi nem merül fel. Ennek hiányában döntés nem kellően indokolt, és korlátozza az érintett színész magánélethez való jogát. Az EJEB még azt is kimondta, hogy „az eset körülményeitől is függ, hogy mi minősül általános érdekű témának. A bíróság mindazonáltal hasznosnak tartja rámutatni, hogy nemcsak akkor ismerte el az ilyen érdek fennállását, ha a közzététel politikai kérdéseket vagy bűncselekményeket érintett, hanem akkor is, ha sportügyeket vagy előadóművészeket.”³¹

Érdekes kérdés, hogy lát-e különbséget a bíróság a köz- és az általános érdek között, továbbá mi indokolja azt, hogy a sportolók és az előadóművészek magánéletének védelme hasonlóan szűken kell érvényesülnön, mint a politikai szereplők esetében. A

²⁷ Uo. 91. bek.

²⁸ Uo. 89–95. bek.

²⁹ Dirk Voorhoof: Freedom of Expression Versus Privacy and the Right to Reputation: How to Preserve Public Interest Journalism. In: Stijn Smet – Eva Brems (szerk.): *When Human Rights Clash at the European Court of Human Rights: Conflict or Harmony?* Oxford, Oxford University Press, 2017. 160. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198795957.003.0009>

³⁰ Axel Springer, 91. bek. Ld. Kirsty Hughes – Neil M. Richards: The Transatlantic Divide on Free Speech and Privacy. In: Kenyon i. m. 184–185. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316402467.009>

³¹ Axel Springer, 90. bek.

sportolók és az előadóművészek kevésbé érintettek fontos közügyekben, és önmagában az, hogy a tevékenységük a nyilvánosság előtt zajlik, aligha indokolja, hogy az ő magánéletük védelme is a politikuskéhoz hasonló mértékben csorbulhat, még akkor is, ha ezek a kérdések kétségtelenül érdeklik a nyilvánosságot. Miért nem szólt az EJEB például a tudósokról vagy az írókról? Az a körülmény, hogy ők kevésbé 'érdekesek' a közönség számára, nem tekinthető megfelelő elvi alapon tett elhatárolásnak.

A Verlagsgruppe News and Bobi v. Austria-ügy³² alapjául az szolgált, hogy egy magazin képeket tett közzé egy szemináriumigazgatóról, aki a cikket kísérő szöveg szerint szexuális kapcsolatot létesített egyes papnövendékekkel. Az egyik fényképen az igazgató látható, amint kezét az egyik papnövendék lábai közé helyezi, míg két további felvételen egy másik személy látható, amint egy papnövendéket megcsókolni és átölelni készül. A magazin kiadója és a főszerkesztője panasszal élt az osztrák legfelső bíróság által helybenhagyott ideiglenes bírósági végzéssel szemben, amely megtiltotta számukra az igazgatóról készült fénykép közzétételét olyan állításokkal összefüggésben, amelyek szerint az érintett nem kívánt homoszexuális közeledést tanúsított papnövendékek irányában, illetve szexuális jellegű cselekményeket folytatott velük. Az EJEB szerint a 10. cikk sérelme nem merült fel. Nem volt vitatott, hogy a kérelmezők jogosultak voltak az igazgató nevének nyilvánosságra hozatalára,³³ „azonban mások jogainak és jó hírnevének védelme különös jelentőséggel bír olyan fényképek közzététele esetén, amelyek rendkívül személyes vagy akár intim információkat tartalmazhatnak.”³⁴ Ennélfogva az EJEB nem emelt kifogást a szöveg és a fénykép közzététele közötti különbségtétellel szemben.³⁵

A Lillo-Stenberg and Saether v. Norway-ügyben³⁶ az indítványozók – egy ismert zenész és egy színésznő – amiatt tettek panaszt, hogy esküvőjükön a sajtó megsértette a magánélethez való jogukat. Egy magazin cikket közölt az esküvőről a pár hozzájárulása nélkül, amelyet hat fénykép kísért. Ezek az esküvő helyszínére csónakkal érkező menyasszonyt, annak édesapját és a koszorúslányokat ábrázolták, továbbá azt a jelenetet, amikor az apa a menyasszonyt a völgyégyhez kíséri, valamint a menyasszony és a völgyégy visszatérését a szárazföldre. A norvég legfelső bíróság a kérelmezőkkel szemben döntött, megállapítva, hogy olyan helyszínen kötöttek házasságot, amely a nyilvánosság számára hozzáférhető volt, és hogy a cikk nem volt sem sértő, sem negatív hangvételű. Az EJEB egyetértett a nemzeti bíróság álláspontjával, miszerint „az esküvőnek van nyilvános oldala. A Bíróság ezzel egyetért, valamint hozzáteszi, hogy egy esküvőről szóló cikk közzététele önmagában nem korlátozódhat kizárólag a magánélet részleteire, és nem irányulhat pusztán a közönség ezzel kapcsolatos kíváncsiságának kielégítésére.”³⁷ Az EJEB azt is hangsúlyozta, hogy magáról a házasságkötési szertar-

³² Verlagsgruppe News GmbH and Bobi v. Austria, no. 59631/09., 2012. december 4-i ítélet.

³³ Uo. 77. bek.

³⁴ Uo. 66. bek.

³⁵ Uo. 82. bek.

³⁶ Lillo-Stenberg and Saether v. Norway, no. 13258/09., 2014. január 16-i ítélet (a továbbiakban: Lillo-Stenberg).

³⁷ Uo. 37. bek.

tásról nem tettek közzé fényképeket; egy ilyen helyzet nyilvánvalóan személyesebb jelentőséggel bírt volna, mint a ténylegesen publikált felvételek.³⁸ Ennek megfelelően a Bíróság megállapította, hogy nem sértették meg az EJEE 8. cikkét.

A döntés indokolása meglehetősen gyenge lábakon áll. Egy házasságkötésnek természetesen van nyilvános következménye, maga az esküvő ténye pedig aligha tagadható el a nyilvánosság elől, de nem világos, hogy ez miért vonja maga után a jogot bármilyen fénykép közzétételére. Továbbá nem világos az sem, hogy miért lenne különbség a szertartás előtt és közben készült képek között a magánélet-védelem szempontjából. A házasulóknak ugyanolyan érdeke a magánszférájuk védelme az esküvő előtt és után, mint a szertartás alatt. Vajon mi más indokolja a képek közzétételét, mint a nyilvánosság pusztá kíváncsisága? A fényképek publikálását nem támasztja alá közérdek.³⁹ Itt is lehetne azzal érvelni, hogy a képek jelentéktelenek, semmilyen bizalmas információt nem árulnak el, és nem ábrázolják kellemetlen vagy kínos helyzetben a rajtuk szereplőket. De ennek az érvek az elfogadása a magánélet-védelem rendszerének a feje tetejére állításával járna: ha a magánszféra védett, akkor az abba való beavatkozást kell indokolni, nem pedig a védelemhez való jogot. Azaz az ügyben a médiának kellett volna igazolnia azt, hogy a képek nyilvánosságra hozatala közérdeknek tekinthető.

A Ruusunen v. Finland-ügyben⁴⁰ a kérelmező, az akkori miniszterelnök korábbi barátnője, könyvet írt kapcsolatukról, amely a kettejük közötti intim együttlétekre vonatkozó utalásokat is tartalmazott. A finn bíróságok elítélték a kérelmezőt a magánéletet sértő információk terjesztése miatt, de csak a kérelmező és a miniszterelnök közötti szexuális életre és intim eseményekre való utalásokat találták jogellenes beszédnek. Az EJEB szerint nem merült fel a 10. cikk sérelme. A Bíróság egyetértett azzal, hogy „a könyv megjelentetése abból a szempontból indokolt volt, hogy a közvéleménynek joga van az információhoz a közérdeklődésre számot tartó témákról.”⁴¹ Az EJEB szerint a nemzeti bíróságok megfelelően szűkítették le a könyv problémás tartalmának körét, amelyről úgy ítélte meg, hogy a miniszterelnök magánéletének magvához tartozó információkat tartalmaz.⁴²

Az EJEB döntésében nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy a magánélet védelme szempontjából van-e relevanciája annak, ha e védelmet büntetőjogi eszközökkel próbálják érvényesíteni. Ez egy figyelemre méltó mulasztás, hiszen az állami büntetőhatalom alkalmazása mindig szigorúbban mérlegelendő szólásszabadság-jogi ügyekben.⁴³ A Coudere and Hachette Filipacchi Associés v. France-ügyben⁴⁴ elítélték a kérelmezőket, miután egy cikket közöltek II. Albert monacói herceg ‘eltitkolt’ (házasságon kívül született) gyermekéről. A cikk több fényképet és intim jellegű információkat is

³⁸ Uo. 42. bek.

³⁹ Hughes–Richards i. m. 189.

⁴⁰ Ruusunen v. Finland, no. 73579/10., 2014. január 14-i ítélet (a továbbiakban: Ruusunen).

⁴¹ Uo. 49. bek.

⁴² Uo. 50–51. bek.

⁴³ Hughes–Richards i. m. 186.

⁴⁴ Coudere and Hachette Filipacchi Associés v. France, no. 40454/07., 2015. november 10-i ítélet (GC) (a továbbiakban: Coudere).

tartalmazott. A francia bíróságok egyetértettek a herceggel abban, hogy a cikk közzététele megsértette a herceg magánélethez és a képmás védelméhez fűződő jogait. Az EJEB ezzel szemben megállapította, hogy a francia hatóságok megsértették az EJEE 10. cikkét. A Bíróság rámutatott, hogy bár a születés intim jellegű esemény, egyben a nyilvános szférába is tartozik, mivel főszabály szerint nyilvános aktus kíséri (az anyakönyvi bejegyzés), és szülő–gyermek jogviszony jön létre.⁴⁵ Ennek megfelelően egy születésről szóló tudósítás önmagában nem tekinthető olyan közlésnek, amely kizárólag mások magánéletének részleteit érinti.⁴⁶ Kétségtelen, hogy a szóban forgó cikk olyan információkat közölt, amelyek messze túlmutatnak a születés pusztá tényén. Ezt felismerve a Bíróság hangsúlyozta, hogy közérdeklődésre tart számot az információ a herceg gyermekének létezéséről, tekintettel arra, hogy az érintett időszakban köztudottan nőtlen és gyermektelen volt. Bár a házasságon kívül született gyermek nem örökölheti a trónt, a Bíróság e körülményt irrelevánsnak tekintette, mivel – az EJEB szerint – a gyermek születése „nem volt mentes lehetséges dinasztikus és pénzügyi következményektől: a herceg ekkor még nőtlen volt, és felmerülhetett a házasság általi törvényesítés kérdése, még ha ez a kimenetel valószínűtlen volt is.”⁴⁷ Az EJEB emellett hangsúlyozta az uralkodó közéleti szerepét is, aki a nemzet egységét testesíti meg, ezért „az uralkodó család tagjait érintő egyes események, jóllehet azok a magánéletük részét képezik, egyben a jelenkori történelem részét is alkotják.”⁴⁸

Ez a döntés szintén kritikával illelhető. A házasságkötéshez hasonlóan a születésnek is vannak közjogi következményei, de a nyilvánosságnak ez a formája (születési anyakönyvi kivonat, az újszülött megjelenése az állami ellátórendszerben stb.) nem hasonlítható a média nyilvánosságához. Természetesen fontos körülmény, hogy a gyermek apja a monacói herceg. Azonban az is köztudott volt, hogy a házasságon kívüli gyermek nem lehet a trón örököse. Még ha elfogadjuk is azt, hogy a herceg zűrzavaros magánélete előidézhet olyan helyzeteket, amelyek oda vezetnek, hogy bizonyos magánéletbeli körülmények nyilvánosságra hozatalához közérdek kapcsolódik, akkor sem világos, hogy mi indokolta a gyerekekről készült képek és a vele kapcsolatos egyéb bizalmas információk közzétételét (bár ez inkább a gyermek, mint a szülő magánéletének megsértését jelenti). Ideális esetben az uralkodó példát mutat népének; ebből következően esetében is ugyanaz a megfontolás irányadó, mint bizonyos más hírességek esetében, nevezetesen, hogy az érintett személy ‘példakép’, és követőivel is tudatni kell annak esendőségét (ld. a Lordok Háza érvelését a Campbell-ügyben⁴⁹). Ezért az információ, amely a törvénytelen gyermek születéséről ad hírt, vélhetően közérdekű.

Az EJEB döntésében rögzítette, hogy bizonyos információk közérdekű jellege a szólásszabadság javára billentheti az egyensúlyt olyan eseményekkel kapcsolatban,

⁴⁵ Uo. 107. bek.

⁴⁶ Uo.

⁴⁷ Uo. 108. bek.

⁴⁸ Uo. 112. bek.

⁴⁹ Campbell, 151., 163. bek.

amelyek egyébként a magánélethez tartoznának.⁵⁰ A Bíróság odáig nem merészkedett, hogy kimondta volna: a fontos köztiszttséget betöltőkkel kapcsolatos információk minden esetben közérdekűek, de úgy tűnik, hogy esetükben rendkívül szűkre szabta a magánélethez való jog érvényesítésének lehetőségeit.

Az EJEB gyakorlata ellentmondásos abban a tekintetben, hogy egy publikációt mennyire bont szét elemekre, és mikor tekinti azt szerves egésznek. A Couderc-ügyben nem választotta szét a cikk egyes részeit, és a hozzájuk tartozó képeket sem. A Bíróság a közlést a maga egészében értékelte, így a teljes cikk közérdekűnek minősült.⁵¹ Azt is megjegyezte, hogy „ahhoz, hogy egy cikk hozzájáruljon egy közérdekű vitához, nem szükséges, hogy teljes egészében arra irányuljon; elegendő lehet, ha az adott vitával foglalkozik, és tartalmaz egy vagy több olyan elemet, amely a vitát előmozdíthatja.”⁵² Ezzel szemben a Ruusunen-ügyben a Bíróság külön-külön értékelte a közzétett anyag egyes összetevőit, és egyetértett a nemzeti bíróságokkal abban, hogy annak bizonyos részei sértették a magánélethez fűződő jogot.

A Zu Guttenberg v. Germany-ügyben⁵³ a kérelmező politikus plágiumbotrányának nyilvánosságra kerülését követően lemondott tisztségéről és parlamenti mandátumáról. Ezt követően egy magazin cikket közölt a politikus berlini és egyesült államokbeli ingatlanairól, amelyek azonban nem álltak összefüggésben a lemondásával. A kérelmező azt kifogásolta, hogy a német bíróságok nem tiltották meg a kifogásolt fényképek újbóli közzétételét. Az EJEB a keresetet elutasította, megállapítva, hogy a német bíróságok megfelelő egyensúlyt teremtettek a kérelmező magánélethez való joga és a magazin szólásszabadsága között. Az EJEB döntése nem teszi világossá, hogy mennyiben járul hozzá a közéleti vitákhoz az, ha egy korábbi közéleti személyiség ingatlanjairól készült fényképek megjelennek a nyilvánosságban. Önmagában e képek nem járulnak hozzá közügyek tárgyalásához. Természetesen azzal is lehet érvelni, hogy ezek nem okoznak tényleges kárt vagy hátrányt az érintett személynek, de a magánélethez való jog nem csupán a tényleges károkozással vagy hátrányokkal szemben védi az egyént, hanem jogot ad arra is, hogy a nyilvánosságtól távol maradjon. Olyan ingatlanok beazonosíthatóvá tétele, amelyekben az érintett lakik, önmagában is könnyen hátrányos következményekkel járhat számára.

A Dupate v. Latvia-ügyben⁵⁴ a kérelmező ügyvéd volt, élettársa pedig egy politikai párt elnöke, és egy országos terjesztésű, hírességekkel foglalkozó magazin reklámkampányának arca is. Az ügy olyan fényképekre vonatkozott, amelyeket a kérelmezőről titokban készítettek, amint éppen egy szülészetről távozik, és amelyeket ezt követően egy kísérő cikkel együtt tettek közzé. A kérelmező azt állította, hogy a lett hatóságoknak az a döntése, amely elutasította a róla és újszülött gyermekéről titokban

⁵⁰ Uo. 89. bek.; ld. Kirsty Hughes: The Public Figure Doctrine and the Right to Privacy. *Cambridge Law Journal*, Vol. 78., No. 1. (2019) [a továbbiakban: Hughes (2019)] 82. <https://doi.org/10.1017/S000819731900028X>

⁵¹ Couderc, 102., 106. bek.

⁵² Uo. 110. bek.

⁵³ Zu Guttenberg v. Germany, no. 14047/16., 2019. július 18-i döntés.

⁵⁴ Dupate v. Latvia, no. 18068/11., 2020. november 19-i ítélet.

készült fényképek közzétételével kapcsolatos panaszait, sértette a jogait. Az EJEB ez esetben is úgy ítélte meg, hogy egy gyermek születése „kétségtől olyan ügy, amelynek nyilvános oldala is van,”⁵⁵ ugyanakkor az ilyen jellegű cikkek közérdekhez való hozzáfárulása csekélyebb, mint a politikai vagy egyéb közéleti vitát előmozdító íráské,⁵⁶ ennek következtében sérült a kérelmező magánélethez való joga. Az EJEB döntését ebben az ügyben helyesnek tekintem – a Bíróság megfelelően mérlegelte, hogy a közzétett fényképek nem járultak hozzá közügy vitájához.

2.2. Büntetőeljárások

A nyilvánosságot és a médiát foglalkoztató bűnesetokról szóló beszámolók tekintetében is nyilvánvalóan felmerül a magánélethez való jog határainak kérdése, akár politikai szereplők, akár más hírességek, akár magánszemélyek érintettek az adott ügyben. Vannak érvek amellett, hogy az ilyen ügyekről szóló tudósítás közérdekű, legitim társadalmi célt szolgál.⁵⁷

Az Egeland and Hanseid v. Norway-ügyben⁵⁸ egy olyan magánszemélyről készült fényképeket közölt két lap, akit éppen a képek készítése előtt ítélték el háromszoros gyilkosságért. Az érintett a képeken a döntés után, lelkiileg összetörve, rendőrautóban ülve látható. A képek közzététele miatti marasztalás az EJEB szerint annak ellenére sem sértette az EJEE 10. cikkét, hogy a súlyos büntett és az elítélés körülményei okkal tarthattak számot közérdeklődésre, mert a képek által ábrázolt élethelyzetek még egy bűnelkövető esetében is a védett magánszférába tartozónak számítanak.

A Flinkkilä and Others v. Finland-ügyben⁵⁹ a kérelmezőket – két országos terjesztésű magazin újságíróit – azért ítélték el, mert a finn munkaügyi vitarendező szolgálat vezetőjének barátnőjéről tettek közzé adatokat. A vitatott cikkek elsősorban arra összpontosítottak, hogy egy, a vezető tisztviselő otthona előtt történt incidens milyen magán- és hivatásbeli következményekkel járt számára (az incidensben a tisztviselő, a felesége és a barátnője voltak érintettek). Az egyik cikkhez fényképet is mellékeltek a barátnőről, akinek a teljes nevét is közzétették. A finn bíróságok megállapították, hogy a cikkek sértették a barátnő magánélethez fűződő jogát. Az EJEB azonban megállapította az EJEE 10. cikk sérelmét, mivel a közlés a közérdek szempontjából meghatározó volt: a barátnő részt vett a tisztviselő háza előtt kialakult nyilvános rendzavarásban, a tisztviselő pedig nős és magas rangú közszereplő volt, és később mindkettőjükkel ellen büntetőeljárás indult. Ennek következtében bár a barátnő formálisan magánszemély maradt, az adott körülmények között ésszerűen tekinthető úgy, hogy belépett a nyilvánosság terébe.⁶⁰ Mivel a kérelmezők tudósításában a vezető tisztviselő személyazonosságának felfedése

⁵⁵ Uo. 53. bek.

⁵⁶ Uo.

⁵⁷ Rebecca Moosavian: Deconstructing „Public Interest” in the Article 8 vs Article 10 Balancing Exercise. *Journal of Media Law*, Vol. 6., No. 2. (2014) 248. <https://doi.org/10.5235/17577632.6.2.234>

⁵⁸ Egeland and Hanseid v. Norway, no. 34438/04., 2009. április 16-i ítélet (a továbbiakban: Egeland).

⁵⁹ Flinkkilä and Others v. Finland, no. 25576/04., 2010. április 6-i ítélet.

⁶⁰ Uo. 83. bek.

közvetlenül közérdekű kérdéseket érintett, és mivel a barátnő aktív, önkéntes szerepet vállalt az eseményekben, amelyek végül a vezető tisztviselő elítéléséhez és elbocsátásához vezettek, az ő szerepvállalása is közérdekűnek minősült.⁶¹

A fentebb már említett Axel Springer-ügyben az EJEB megállapította, hogy a cikkek „X színész letartóztatására és elítélésére, azaz olyan nyilvános igazságügyi tényekre vonatkoztak, amelyek bizonyos fokú közérdeklődésre tartanak számot.”⁶² A bíróság szerint a nyilvánosságnak érdeke, hogy tájékoztatást kapjon büntetőeljárásokról, ugyanakkor a közzétételnek tiszteletben kell tartania az ártatlanság védelmét is. A Van Beukering and Het Parool B.V. v. the Netherlands-ügyben⁶³ a kérelmező folyóirat cikket közölt egy rap előadóról, aki késsel megszúrta három személyt, az egyiket megölve, a többieket pedig súlyosan megsebesítve. Bár a cikk nem közölte az előadó teljes nevét, egy portréfotót közölt róla. A holland bíróságok úgy vélték, hogy a kép közzététele nem volt szükséges a cikk kifejező erejéhez, és nem állt arányban a kitűzött céllal, azaz a nyilvánosság tájékoztatásával. Az EJEB szerint nem merült fel a 10. cikk sérelme. A Bíróság egyetértett a nemzeti hatóságokkal abban, hogy a szólásszabadság nem élvez elsőbbséget az elkövető magánéletének tiszteletben tartásához való jogával szemben, mivel bűncselekmény elkövetésével gyanúsított személyek portréinak közzététele során indokolt a visszafogottság.⁶⁴

Egy kritikus szerint az EJEB hibát követett el az ügyben, amikor nem alkalmazta következetesen az Axel Springer-döntésben lefektetett kritériumokat: figyelembe kellett volna vennie a cikk közérdekű jellegét és a gyanúsított korábbi közéleti szereplését.⁶⁵ Ettől függetlenül nem vitatható, hogy a nyilvánosság előtt tevékenykedő személyeknek is biztosítani kell a magánéletük védelmét, még ha súlyos bűncselekmény gyanúsítottjaiként válnak is. A róluk készült fénykép közzététele ilyen esetekben csak kevésbé járul hozzá a közügyek vitájához.

Az EJEB az ilyen ügyekben megpróbál mérlegelni a közérdek és a magánélet védelme között, de ezt nem feltétlenül kellően erős érvek alapján teszi. Nyilvánvalóan még a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetői (illetve gyanúsítottjai) is megőrzik a magánéletükhöz való joguk egy részét (lásd Egeland- és Van Beukering-ügy), de nem világos, hogy a közszereplők általi bűnelkövetéssel kapcsolatos információk miért érdemelnek nagyobb nyilvánosságot, vagy hogy egy színész által elkövetett jogsértés miért tartozik a nyilvánosságra (pl. Axel Springer-ügy). Ha pedig úgy van, ahogy az EJEB állítja, azaz „a nyilvánosságnak érdeke, hogy tájékoztatást kapjon a büntetőeljárásokról,” akkor különbséget kell-e tenni a magánszemélyek és a közszereplők által elkövetett bűncselekmények között? Egyértelműbb lenne, ha az EJEB azzal érvelne, hogy általában véve fontos, hogy a polgárok lássák az igazságszolgáltatás működését, és megbizonyosodjanak arról, hogy a bűncselekmények súlyos következményekkel jár-

⁶¹ Uo. 85. bek.

⁶² Axel Springer, 96. bek.

⁶³ Barbara van Beukering and Het Parool B.V. v. the Netherlands, no. 27323/14., 2016. szeptember 20-i döntés.

⁶⁴ Uo. 35. bek.

⁶⁵ Voorhoof i. m. 169–170.

nak az elkövetőre nézve. Ez azonban nem veszi figyelembe az elkövető (gyanúsított) státusát, és adott esetben a jelenleginél erősebb védelmet biztosítana a közismert emberek magánszférájának.

2.3. Közérdekű eseményekben érintett magánszemélyek

Magánszemélyek is kerülhetnek olyan helyzetekbe, amikor egy időre a média érdeklődésének középpontjába kerülnek. Esetükben az EJEB megengedőbb, ha a szólás-szabadság korlátozásáról van szó. A *Peck v. the United Kingdom*-ügy⁶⁶ kérelmezője sikertelen öngyilkosságot követett el, majd zavarodott állapotban, késsel a kezében téblábolt az utcán. Nem sokkal korábban a helyi önkormányzat egy zártláncú térfigyelő kamerarendszert helyezett üzembe, ami rögzítette az eseményt. A kérelmező felismerhetővé vált a képekről, bár maga a sikertelen öngyilkossági kísérlet nem látszódott. Az önkormányzat közzé kívánta tenni a felvételeket a médiában, hogy segítségükkel igazolja a zártláncú térfigyelő kamerák telepítésének indokoltságát, ami ellen a kérelmező sikertelenül tiltakozott. Emiatt az EJEB megállapította, hogy dacára annak, hogy a kérelmező közterületen tartózkodott, még nem vált közszereplővé, és a róla készült felvétel nyilvánosságra hozatala sértette a privát szféráját.

A *Hájovsky v. Slovakia*-ügy⁶⁷ tárgya egy olyan oknyomozó riporter televíziós riportja volt, aki – potenciális béranyának adva ki magát – rögzítette találkozásait a kérelmezővel, aki titokban béranyát keresett. Ezt követően egy újságban megjelent egy cikk, amely információkat tartalmazott a kérelmező magánügyeiről, valamint róla, a beleegyezése nélkül készített fényképeket. A kérelmező által a kiadóval szemben indított, személyiségi jogainak védelmére irányuló keresetet a szlovák bíróságok elutasították. Az EJEB megállapította az EJEE 8. cikkének megsértését, rámutatva arra, hogy a nemzeti bíróságok egyrészt hibásan értékelték a kérelmező korábbi magatartását, másrészt elmulasztották figyelembe venni a fényképek elkészítésének módját, és – ami a legfontosabb – nem vizsgálták meg, milyen mértékben járult hozzá a közérdekű vitához a kérelmezőről készült, kitakarás nélküli képek közreadása.⁶⁸ Az EJEB kiemelte, hogy a kérelmező nem minősült közszereplőnek vagy hírértékkel bíró személynek, és nem is törekedett nyilvános szereplésre.⁶⁹

Ezekben az ügyekben az EJEB mérlegelési gyakorlata alapvetően elfogadható, mivel védelmet biztosított az érintett személyek magánéletének, akik nem voltak közszereplők. A *Bild GmbH & Co. KG v. Germany*-ügy⁷⁰ viszont egy olyan határozat miatt indult, amelyben a nemzeti bíróság arra kötelezett egy híroldalt, hogy távolítson el egy brémai éjszakai klubnál végrehajtott rendőri intézkedésről készült, térfigyelő kamerás felvételt, vagy takarja ki az azon szereplő rendőr arcát. Az EJEB megállapította az EJEE 10. cikkének megsértését. A bíróság rámutatott, hogy a nemzeti bíróságok

⁶⁶ *Peck v. the United Kingdom*, no. 44647/98., 2003. január 28-i döntés (a továbbiakban: *Peck*).

⁶⁷ *Hájovsky v. Slovakia*, no. 7796/16., 2021. július 1-jei döntés (a továbbiakban: *Hájovsky*).

⁶⁸ Uo. 34–49. bek.

⁶⁹ Uo. 34–35. bek.

⁷⁰ *Bild GmbH & Co. KG v. Germany*, no. 9602/18., 2023. október 31-i döntés.

– anélkül, hogy értékelték volna a közlés közérdekű vitához való hozzájárulását – általános indokolás keretében állapították meg, hogy a rendőri intézkedés semleges bemutatása, még ha az nem is tünteti fel negatív színben az érintett rendőrt, nem tekinthető a kortárs társadalom valamely általános jelensége ábrázolásának, ezért jogellenes. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ez az érvelés oda vezethet, hogy elfogadhatatlan módon megtiltanák a szolgálati feladataikat ellátó rendőrökről készült, hozzájárulásuk nélküli, vágatlan felvételek jövőbeli közzétételét.⁷¹

Az említett ügyekben az EJEB megfelelően határozta meg a magánélethez való jog és a szólásszabadság közötti egyensúlyt. Bár magánszemélyek is érintettek lehetnek közügyben,⁷² esetükben jogaik védelmének mértéke nagyobb, mint a közszereplőké.

3. A magánjellegű információk közzétételéhez fűződő közérdek

Az EJEB több szempontot is figyelembe vesz a versengő jogok közötti mérlegelés során. A magánélet korlátozása mellett szóló legfőbb érv a közlés mögötti közérdek megléte, de e kategória alkalmazása nem következetes. A következő pontban a Bíróság által alkalmazott szempontrendszer egyes elemeivel kapcsolatos problémákat tekintem át.

3.1. A szólásszabadság igazolásai és a magánélethez való jog

Több érv is felhozható a szólásszabadság védelme mellett. Ezen érveket a jogirodalom három csoportba sorolja: az igazság keresése a szabad vita révén, a demokratikus döntéshozatalban való részvétel és az egyéni autonómia biztosítása.⁷³ Ezeknek a jogi igazolásoknak gyakorlati jelentősége is van, hiszen a szólásszabadság korlátainak meghatározásánál az egyik alapvető kérdés az, hogy az adott beszéd milyen, a jogrendszer által elismert és védett érdeket szolgál.

Az igazság keresését előtérbe helyező elméletek nem alkalmasak a magánélethez való jognak a szólásszabadsághoz való joggal szembeni korlátozására. Bár az egyén magánéletének egyes eseményeit a nyilvánosság elé táró közlések a valóságot tükrözik, nem egyértelmű, hogy miért illethet meg bárkit is erősebb jog e tények megismerésére, mint azt az egyént, aki a magánszférája védelmére törekszik.⁷⁴

A 'demokratikus igazolásként' hivatkozott elmélet szerint a szólásszabadság legfőbb célja és értelme, hogy az állampolgár részt vegyen a közügyek megvitatásában

⁷¹ Uo. 45. bek.

⁷² Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway, no. 21980/93., 1999. május 20-i ítélet (a továbbiakban: Bladet Tromsø); Bergens Tidende v. Norway, no. 26132/95., 2000. május 2-i ítélet (a továbbiakban: Bergens Tidende).

⁷³ Ld. pl. Eric Barendt: *Freedom of Speech*. Oxford, Oxford University Press, 2005.; Kevin Saunders: *Free Expression and Democracy*. Cambridge, Cambridge University Press, 2017. <https://doi.org/10.1017/9781316771129>; Jan Oster: *Media Freedom as a Fundamental Right*. Cambridge, Cambridge University Press, 2015. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316162736>

⁷⁴ Hughes (2019) i. m. 93–94.

és a róluk való tájékozott döntésekben.⁷⁵ Ezen érvelés szerint a jog lényege a demokratikus (ön)kormányzás és döntéshozatal lehetőségének megteremtésében rejlik. E részvételnek hatékonynak kell lennie, amit csak bizonyos beszédkorlátozó szabályok felállításával lehet biztosítani. A vélemények között különbséget kell tenni a tartalmuk alapján: a (szélesen értelmezett, tehát valamennyi közügyet magában foglaló) politikai vitában részt vevő vélemények kiemelt védelmet élveznek, míg azok, amelyek nem járulnak hozzá a közügyek megvitatásához, inkább korlátozhatók.

Az individualista igazolások szerint a szólásszabadság eszköz a személyiség fejlesztésére, kiteljesítésére, az egyéni autonómia elérésére. A szólásszabadság nem lehet csupán egy bizonyos választott társadalmi rendből fakadó jogosultság: értéke nem kizárólag és nem elsősorban a demokratikus rendszerből, hanem az egyén tiszteletének általánosabb elvárásából ered. Ez a kíváncsi morális alapú és az emberrel veleszületett, nincs más célnak alárendelve. Azonban az egyén személyisége csak társadalmi létezésében, a társadalom többi tagjához fűződő viszonyaiban teljesebbé válhat, az egyéni képességek csak a társadalmi életben bontakoztathatók ki. Így nehezen választható el az egyéni autonómia értéke a demokratikus önkormányzásra való törekvéstől.⁷⁶ Továbbá az egyéni autonómia gyakorlása (ha az éppen beszéd útján valósul meg) sértheti mások szabadságát vagy autonómiáját. Ezt a sérelmet bizonyos mértékig el kell tűrni, ezáltal a beszélő kedvezőbb helyzetbe kerül.

Paul Wragg szerint még a magánszférát sértő beszéd is hozzájárulhat az egyéni kiteljesedéshez, mind a beszélő, mind a közönsége számára, így védelmet élvezhet, ha csak nem okoz súlyos károkat. Wragg emellett érvel, hogy a bizalmas információk feltárása fontos szerepet játszik a közönség véleményének kialakításában, valamint ezen információk nagy része hírességeket érint, és azt sugallja, hogy a társadalom tagjai fejlődhetnek az ezekhez az információkhoz való hozzáférés eredményeként (azáltal, hogy valami értékeset tanulnak, amit saját mindennapi életükben alkalmazhatnak, például hogy a csalás, a félrelépés stb. erkölcsileg helytelen). Wragg szerint a szólásszabadság magánélethez kapcsolódó értéke nem korlátozódik a demokratikus folyamatokban való részvételre, hanem hozzájárul a közönség tagjainak személyes fejlődéséhez is. Azonban a demokratikus elképzelések alapján az ilyen beszéd szabadsága – ha a beszéd által nyilvánosságra kerülő magánéletbeli tény nem kapcsolódik közügyekhez – egyáltalán nem lenne igazolható, mert a magánszférát sértő beszéd nem tekinthető közérdekűnek. Ez pedig ellentmondás, hiszen az egyén kiteljesedése a szólásszabadság elvi alátámasztásai felől nézve maga is közérdek, ezért annak biztosítása szükséges a demokratikus önkormányzathoz.⁷⁷

Az EJEB és a nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlata elsősorban és kiemelten a „politikai beszédet” – vagyis a közügyekhez kapcsolódó megnyilvánulásokat – része-

⁷⁵ Alexander Meiklejohn: *Free Speech and Its Relation to Self-Government*. New York, Harper, 1948. <https://doi.org/10.2307/1284351>; Alexander Meiklejohn: *Political Freedom: The Constitutional Powers of the People*. Oxford, Oxford University Press, 1960.

⁷⁶ Robert C. Post: Meiklejohn's Mistake: Individual Autonomy and the Reform of Public Discourse. *University of Colorado Law Review*, Vol. 79. (1993) 1120.

⁷⁷ Paul Wragg: The Benefits of Privacy-Invasive Expressions. *Northern Ireland Legal Quarterly*, Vol. 64., No. 2. (2013) [a továbbiakban: Wragg (2013)] <https://doi.org/10.53386/nrlq.v64i2.342>

síti védelemben, miközben az egyéni autonómiát a véleménynyilvánítás védelmének igazolásaként viszonylag gyengébb súlyúnak tekinti.⁷⁸ Az EJEB gyakorlatának fenti áttekintéséből láthattuk, hogy amikor a Bíróság az EJEE 10. cikkének javára dönt, olykor nagy küzdelmek árán igyekszik alátámasztani, hogy az adott ügyben tett közlés közérdekű, valamely közügyhöz kapcsolódik, azaz a szólásszabadság demokratikus igazolásából indul ki. Ugyanakkor a demokratikus igazolás nem szolgáltat kellő alapot a hírességek magánélethez való jogának korlátozására, illetve a politikusok magánéletének nyilvánosságra hozatalára, ha – a Bíróság indokolásaiban tett erőfeszítések ellenére – a közlés valójában nem hozható érdemi összefüggésbe semmilyen közügygel. Gavin Phillipson szerint a demokratikus igazolás nemigen alkalmas arra, hogy a privát szférát sértő információk közzétételének szabadságát alátámassza, mert az ilyen közzététel általában nem járul hozzá a demokratikus döntéshozatalhoz, vagy csak olyan csekély mértékben, amely eltörpül az általa okozott kárhoz képest.⁷⁹

Kirsty Hughes megkérdőjelezi Wragg azon állítását, hogy a magánéletet érintő beszéd ténylegesen hozzájárul az egyéni kiteljesedéshez (tekintettel arra, hogy a magánéletet sértő celebkultúra akadályozza a közönség személyes fejlődését), továbbá azt is vitatja, hogy még ennek elfogadása esetén is kellően súlyos indok lenne-e ez a jog korlátozására, mivel kérdéses, hogy igazolható-e a magánszféráját védelmező személy méltósága és önkiteljesítése helyett a közönség fejlődésének előtérbe helyezése.⁸⁰ Én úgy értelmezem Wragg elméletét, hogy az nem zárja ki a magánélet védelmét, hanem inkább a mérlegelés szempontrendszerét igyekszik átalakítani. Az általa kívánatosnak tartott mérlegelés során nem annyira a közérdek, mint inkább az egyéni autonómia védelme dominál. Így nem minden közzététel tekinthető ‘közérdekűnek’ pusztán azért, mert az egy egyén (azaz a közönség egy tagja) egyéni fejlődését, kibontakozását támogatja, és a közérdek ebben az összefüggésben nem jelentős kritérium. Wragg elmélete szükségtelenné tenné a közszereplők és a magánszemélyek közötti megkülönböztetést. E ponton szintén figyelembe kell venni, hogy az EJEB jelentősen kitágította a közszereplők kategóriájának értelmezését, oly mértékben, hogy annak alkalmazása szinte értelmetlenné vált (lásd később). Valójában még a demokratikus igazolás elfogadása-kor és alkalmazásakor is helyes lenne megszabadulni ettől a kategóriától, és csak a közzétett bizalmas információnak valamely közügygel való összefüggését vizsgálni.⁸¹

Wragg szerint például az Axel Springer vagy a Von Hannover (No. 2) döntés jobban alátámasztható lett volna azzal, ha az EJEB az egyén (a beszéd közönsége) kiteljesedéséhez való hozzájárulás alapján tartja védendőnek a közlést (az egyének a bizalmas információkhoz való hozzáférés következtében fejlődhetnek általa, hogy a mindenna-

⁷⁸ Helen Fenwick – Gavin Phillipson: *Media Freedom under the Human Rights Act*. Oxford, Oxford University Press, 2006. 50., 71. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511493775>

⁷⁹ Gavin Phillipson: Leveson, the Public Interest and Press Freedom. *Journal of Media Law*, Vol. 5., Issue 2. (2013) [a továbbiakban: Phillipson (2013)] 237. <https://doi.org/10.5235/17577632.5.2.220>

⁸⁰ Hughes (2019) i. m. 96–98.; ld. még Fenwick–Phillipson i. m. 683–688., 792–794.; Phillipson (2016) i. m. 141.

⁸¹ Ld. még Hughes (2019) i. m. 96.

pi életük szempontjából fontos dolgokat ismernek meg).⁸² Ez persze nem jelentheti azt, hogy a magánszférát minden esetben alá kell rendelni a szólásszabadságnak; Wragg is szükségesnek véli a mérlegelést a szembenálló érdekek között, és az egyén számára kárt okozó beszédet korlátozandónak tekinti.⁸³ Az EJEB alighanem a jövőben is kitart a demokratikus igazolás mellett, azonban kívánatos lenne, ha azt következetesen tenné, a magánélet védelméhez fűződő jog erőteljesebb figyelembevételével.

3.2. Releváns-e egyáltalán a magánélethez való jog ezekben az esetekben?

Meddig terjed a magánélethez való jog, mi tartozik az EJEE 8. cikke alá mint védendő érdek? A fent bemutatott ügyek kapcsán lehetne amellett érvelni, hogy a szóban forgó képek ártalmatlanok és jelentéktelenek, olyannyira, hogy közzétételük még csak nem is érinti a magánélethez való jogot, így nem tartoznak a 8. cikk hatálya alá. Phillipson szerint az EJEB következetesebb lett volna döntéshozatala során, ha a hasonló ügyekben erre hivatkozott volna, és nem azt próbálja igazolni, hogy a közlés közérdeket szolgált.⁸⁴

A három Von Hannover-ügyben (amelyek közül az elsőben a Bíróság a magánszféra védelme mellett döntött), a Lillo-Stenberg- és a Zu Guttenberg-ügyben a közölt képek nem ábrázolták a kérelmezőket megalázó vagy kellemetlen helyzetben, a nyilvánosság pedig nem jutott túlzottan sok többletinformációhoz a képek által. Az EJEE 8. cikkének hatálya alóli kivonásukat én mégis elvetem. Egyfelől nem lehet pontosan meghatározni, hogy egy kép mikor ártalmatlan – ezt az elhatárolást aligha lehet következetesen elvégezni –, másfelől még az ártalmatlan kép is alkalmas lehet a károkozásra: egy közszereplő joggal tarthatja elviselhetetlennek, hogy hétköznapi cselekedeteit is fotósok lesik, és még ha nem feltétlenül zaklatják is, a pusztán jelenlétüket is érezheti zaklatónak – jogosan bízhat abban, hogy az esküvője teljesen magánrendezvény marad, és zokon veheti, ha a házat, amelyben lakik, az újságban látja viszont. Nem a magánélethez való jog védelmét, hanem annak korlátozását kell megfelelően megindokolni.

3.3. Közérdekű vagy általános érdekű beszéd?

A szólásszabadság védelmét – ahogy fent már említettem – az EJEB elsősorban azzal indokolja, hogy az biztosítja a közügyekről folytatott szabad és széles körű vitát. A beszéd elsősorban akkor védett, ha hozzájárul valamely közérdekű vitához. A szólásszabadság demokratikus igazolásának primátusa azt jelenti, hogy a demokratikus döntéshozatalt elősegítő, támogató beszéd jogosult a legnagyobb fokú védelemre. Azonban az EJEB nem szűkíti le e viták körét a politikai relevanciájú kérdésekre.⁸⁵ Az EJEB a későbbiekben nem tartotta fenn az első Von Hannover-döntésben rögzített, eleve meg-

⁸² Wragg (2013) i. m. 206–207.

⁸³ Uo. 202., 207.; bővebben ld. Paul Wragg: *Free Speech Theory: A Radical Restatement*. Oxford, Hart, 2025. [a továbbiakban: Wragg (2025)] 10. fejezet. <https://doi.org/10.5040/9781509958313>

⁸⁴ Phillipson (2016) i. m. 153.

⁸⁵ Moosavian i. m. 245.

lehetősen elnagyolt elhatárolást a közérdekű és a közönséget érdeklő beszéd között, és további döntéseiben a közérdek fogalmát jelentősen kitágította.

Ráadásul a Bíróság a későbbi döntéseiben nem mindig konkrétan a közérdekre, hanem valamiféle ‘általános’ érdekre hivatkozott, bár e kettő feltehetően ugyanazt jelenti.⁸⁶ E döntésekben már a közügyek szempontjából érdektelen fényképek [Von Hannover (No. 2) és (No. 3) ügy], illetve az érintettek nyilvános, közéleti tevékenységéhez nem kapcsolódó képek (Axel Springer-, Lillo-Stenberg-ügy) is általános érdekű beszédnek minősültek. A Von Hannover-ügyekben a bíróság ezt azzal támasztotta alá, hogy a képeket tartalmazó cikkek közügyre vonatkoztak, ez azonban meglehetősen erőltetett érv volt. Ahogy Phillipson megjegyzi, ha a magánélethez való jog korlátozható annak érdekében, hogy Caroline hercegnőt a nyilvánosság láthassa síelés közben, akkor aligha beszélhetünk valódi jogról.⁸⁷ A Lillo-Stenberg-ügyben az EJEB úgy vélte, hogy a kérelmezők esküvőjéről szóló cikk „általános érdekű elemet” tartalmazott.⁸⁸ Ezzel szemben a Von Hannover (No. 3) ügyben a bíróság azt rögzítette, hogy csak azoknak a képeknek a közzététele lenne jogsértő, amelyek esetében a vitatott fénykép és a kísérő szöveg közötti kapcsolat teljesen mondva csinált és önkényes.⁸⁹ Más szóval, egy ügyes újságírónak nem okozhat gondot, hogy bármilyen képet valamely közérdekű üggyel hozzon összefüggésbe, és az EJEB ezt nem tartja majd problémásnak. Hasonlóképpen az MGN-ügyben az EJEB nem vitatta azt, hogy a szólásszabadság joga védi a Naomi Campbell drogfüggőségével és kezelésével kapcsolatos részletek nyilvánosságra hozatalát. Ugyanakkor joggal felvethető lett volna – legalábbis elvi szinten, mivel a felperes végül erre nem hivatkozott a brit bíróság előtt –, hogy mi igazolja az ügy szempontjából releváns alapvető tények közzétételét, illetve azok publikálása mögött fennáll-e bármilyen közérdek.⁹⁰

A közérdek e felfogása némileg elszakad a szólásszabadság demokratikus igazolasától. Az így értelmezett közérdek (mint általános érdek) lényegében érdemi korlátok nélküli kategória, és mint ilyen, a Bíróság által elfogadott jelenlegi értelmezés mellett nem alkalmas arra, hogy a magánélethez való jog és a szólásszabadság közötti mérlegelés döntő szempontja legyen. Ebből az következik, hogy ha az EJEB hú kíván maradni elveihez, akkor vagy elfogadja Wragg felvetését, és e beszédek védelmét a jövőben az individualista megalapozásból vezeti le, vagy megpróbál értelmezhető kereteket szabni a ‘közérdekű beszéd’ számára.

⁸⁶ Paul Wragg: A Freedom to Criticise? Evaluating the Public Interest in Celebrity Gossip after *Mosley and Terry*. *Journal of Media Law*, Vol. 2., No. 2. (2010) 298–299. <https://doi.org/10.1080/17577640.2010.11675781>

⁸⁷ Phillipson (2016) i. m. 153.

⁸⁸ Lillo-Stenberg, 37. bek.

⁸⁹ Von Hannover (No. 3), 50. bek.

⁹⁰ Ld. Gavin Phillipson: *Campbell v. Mirror Group Newspapers* (2004). In: Coe–Wragg i. m. [a továbbiakban: Phillipson (2023)] 179–180. <https://doi.org/10.5040/9781509940790.ch-008>; Paul Wragg: Protecting Private Information of Public Interest: Campbell’s Great Promise, Unfulfilled. *Journal of Media Law*, Vol. 7., Issue 2. (2015) [a továbbiakban: Wragg (2015)] 226. <https://doi.org/10.1080/17577632.2015.1099844>

3.4. Magánélet vs. szólásszabadság

A szólásszabadsághoz és a magánülethez való jog az EJEE-ben azonos értékű jogok. Az előbbi védelme nem élvezhet prioritást az utóbbiival szemben, és ha ütköznek, mérlegelésre van szükség. Hasonló követelmény áll fenn a nemzeti jogszabályok tekintetében is.⁹¹ Ám az EJEB gyakorlatából úgy tűnhet, hogy ha egy közlés közérdekű, akkor ezáltal a szólásszabadság automatikusan erősebb joggá válik. Ez azonban egy alapjaiban hibás felfogás.

A két jog ütközése minden esetben mérlegelést igényelne, ám ez jellemzően elmarad, ha a beszédet közérdekűnek ítélik.⁹² Olykor úgy tűnhet, hogy az EJEB gyakorlatában a közérdekű beszéd védelme a főszabály, és vele szemben a magánélet védelme a kivétel. Azonban az EJEE helyes értelmezése szerint a közérdek megléte csak egy fontos szempont a mérlegeléshez, és ha a közérdek gyenge, távoli, akkor a magánélet védelmének kellene felülkerekednie a szólásszabadságon.⁹³ Az EJEB valójában nem vizsgálja a közérdek minőségét (azt, hogy mennyire erős, vagy gyenge). Ha azonosítja a közérdeket a magánülethez való joggal ellentétes információ közzététele mögött, akkor jó eséllyel a szólásszabadság javára dönt,⁹⁴ a legsúlyosabb magánszférasértések és a magánszemélyek magánszféráját érintő közlések kivételével.⁹⁵ Wragg szerint a közlés közérdekűségének vizsgálata, így értékének meghatározása, a Bíróság részéről eleve „paternalista, idioszinkratikus és elvtelen” (mivel nem rendelkezünk független eszközökkel a beszéd közönség számára való értékének meghatározására), ezért kerülendő.⁹⁶ További, már említett probléma, hogy a köz- és az általános érdeke fogalma az EJEB gyakorlatában bizonytalan körvonalú, így jelen formájában eleve alkalmatlan a megfelelő mérlegelés támogatására.

A Bíróság a közszereplői kategóriát is figyelembe veszi a mérlegelés során. Különbséget tesz aszerint, hogy az érintett közszereplő, vagy magánszemély, és ennek megfelelően eltérő mértékű védelmet biztosít a magánületre vonatkozóan. Ezt az elvet a Couderc-ügyben a következőképpen fejtette ki: „Így attól függően, hogy az érintett személy rendelkezik-e hivatalos funkcióval, a magánszférájához fűződő joga többé vagy kevésbé korlátozott: e tekintetben a közszereplők magánéletük titokban tartásához való joga főszabályként tágabb, amennyiben nem töltenek be hivatalos funkciót, és szűkebb, amennyiben ilyen funkciót töltenek be.”⁹⁷ Azonban a Bíróság a gyakorlatban ténylegesen nem, vagy legalábbis nem következetesen alkalmazta ezt az elválasztást, így a hírességek és a „sportélet szereplői vagy az előadóművészek” is a politikusokkal azonos megítélés alá estek. A közszereplő kategóriája a Bíróság ítélkezési gyakorlatában szinte áttekinthetetlenül tágra bővült, és elszakadt a szólásszabadság azon demokratikus iga-

⁹¹ Phillipson (2023) i. m. 173.; Hughes (2019) i. m. 84.

⁹² Wragg (2015) i. m. 226–227.

⁹³ Wragg (2013) i. m. 198.

⁹⁴ Axel Springer; Lillo-Stenberg; Couderc; Von Hannover (No. 2); Von Hannover (No. 3).

⁹⁵ Ld. Hachette, Mosley, illetve Peck, Hájovsky.

⁹⁶ Wragg (2015) i. m. 242.

⁹⁷ Couderc, 119. bek.

zolásától, amely elvben az EJEB-t a szólásszabadsággal kapcsolatos ügyekben vezérli, hasonlóan ahhoz, ahogyan a közérdek fogalma is fejlődött (lásd a 4. pontot).

Wragg szerint sem a közérdek, sem a közszereplő kategóriája nem alkalmas arra, hogy a magánélethez és a szólásszabadsághoz való jog közötti egyensúly meghatározásának fő szempontja legyen. Véleménye szerint elsősorban a közlésnek az érintettre gyakorolt hatását kell vizsgálni. Ha a beszéd jelentős kárt okoz annak, akiről bizalmas információkat fed fel, akkor korlátozható.⁹⁸ Bár ez valóban fontos szempont, a közérdek fogalmának szűkebb, a demokratikus igazoláshoz közelebb álló értelmezése is hozzájárulhatna a két jog közötti kiegyensúlyozottabb mérlegeléshez.

3.5. A média mint a nyilvánosság őre

A média egyik – a szólásszabadság demokratikus igazolásából is következő – fő funkciója a választott tisztségviselők, a kormányzat és általában a hatalommal bírók (akár befolyásos magánszemélyek, vállalkozások és intézmények) ellenőrzése.⁹⁹ Ezért az EJEB gyakran a nyilvánosság őreként hivatkozik a médiára, amikor a média szabadságának védelmét kívánja indokolni.¹⁰⁰ Mindazonáltal a magánélet védelmének összefüggésében nehéz amellet érvelni, hogy minden olyan információ, amelyet az EJEB közölhetőnek tekint, valóban hozzájárul a hatalommal bírók ellenőrzéséhez. Az őrszerepe nehezen azonosítható a hírességek, a tényleges hatalommal nem bírók vonatkozásában.

Amint Phillipson rámutat, a média azon álláspontja, miszerint minden általa közzétett információ eleve és fogalmilag közérdekűnek minősül – következésképpen kizárólag ő határozza meg a közérdek tartalmát, és e körben korlátlanul beszámolhat bámiről –, nem tartható fenn.¹⁰¹ A Leveson-jelentés, amely a brit sajtó működését és szabályozását vizsgálta – a sajtó által elkövetett, a magánszférába történő súlyos beavatkozások miatt –, szintén arra a következtetésre jutott, hogy „az a sajtó, amely csak szabad, és semmi más, nem feltétlenül erősíti a demokráciát.”¹⁰² Ezzel összefüggésben az EJEB azt is kimondta, hogy a „közérdek fogalma nem szűkíthető le a közönség mások magánélete iránti kíváncsiságára, illetve szenzációéhségére vagy akár voyeurisztikus érdeklődésére.”¹⁰³ Azaz a közérdek nem azonos a média korlátozás nélküli szabadságával.

⁹⁸ Wragg (2015) i. m. 242–249.

⁹⁹ Voorhoof i. m. 167–170.; Moosavian i. m. 249.; Hughes (2019) i. m. 95.

¹⁰⁰ Lingens v. Austria, no. 9815/82., 1986. július 8-i ítélet, 44. bek.; Jersild v. Denmark, no. 15890/89., 1994. szeptember 23-i ítélet (GC), 31., 35. bek.; Bladet Tromsø, 59., 68. bek.; The Observer and The Guardian v. the United Kingdom, no. 13585/88., 1991. november 26-i ítélet, 59(b) bek.; The Sunday Times v. the United Kingdom, no. 13166/87., 1991. november 26-i ítélet, 50(b) bek.; Dalban v. Romania, no. 28114/95., 1999. szeptember 28-i ítélet, 49. bek.; Bergens Tidende, 49., 57. bek.; Thoma v. Luxembourg, no. 38432/97., 2001. március 29-i ítélet, 45. bek.; Goodwin v. the United Kingdom, no. 17488/90., 1996. március 27-i ítélet, 39. bek.

¹⁰¹ Phillipson (2013) i. m. 236.

¹⁰² The Right Honourable Lord Justice Leveson: *An Inquiry into the Culture, Practices and Ethics of the Press*. London, House of Commons, 2012. I. kötet, 56.

¹⁰³ Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy v. Finland, no. 931/13., 2017. június 27-i ítélet (GC).

A sajtószabadság privilegizálásának doktrinális alátámasztása eleve ingatag alapon nyugszik. Bár a strasbourgi ítélkezési gyakorlatban vannak bizonyítékok az EJEB 10. cikkének differenciált megközelítésére, különösen azokban az esetekben, amikor a Bíróság hangsúlyozta a média ör szerepének fontosságát a sajtószabadságba való beavatkozás eseteinek vizsgálatakor, az EJEB nem fogalmazott meg konkrét különbséget a sajtó- és a szólásszabadság között a közlés határaival összefüggésben.¹⁰⁴ Másképpen fogalmazva, a magánélethez való jog terjedelme nem szűkebb akkor, ha a bizalmas információkat a média hozza nyilvánosságra, mint amikor azt bármely más személy teszi (noha erre leggyakrabban a média részéről kerül sor). Így a média csak korlátozottan töltheti be a közügyekben nagy jelentőséggel bíró ör szerepet, amikor a magánéletet érintő nyilvánosságra hozatalokról van szó.

4. A magánélethez való jog a 'közszerelő' esetében

Ahogy láthattuk, az ítélkezési gyakorlat fontos szempontként értékeli a magánszféráját védeni kívánó személy státusát annak eldöntésekor, hogy a magánélethez való jog felülírja-e a szólásszabadsággal kapcsolatos megfontolásokat. Azonban a státus alapján történő differenciálás több szempontból is problémás. A közszerelő kategóriája, amely elvi alapot nyújt a csökkentett magánélet-védelemre, elszakadt a szólásszabadság demokratikus igazolásától. Először is, valamely közhivatal betöltése nem feltétlenül jelenti azt, hogy az érintett befolyással rendelkezik a közügyeket érintő fontos döntésekre. Másodsor, az EJEB szerint a sportolók és az előadóművészek, sőt, valójában bármely, a médiában szereplő ismert személy is közszerelőnek számít. A kategória határai nem csupán bizonytalanok, hanem gyakorlatilag nem is léteznek. Továbbá még a fontos döntéshozói pozíciót betöltő személyek is fenntartják a magánélethez való jogot, bár ez a kategorizálás nem segít e jog pontos terjedelmének meghatározásában. Ráadásul a nyilvánosság előtt egyáltalán nem szereplő személyek is részt vehetnek fontos közügyek eldöntésében (politikai tanácsadók, rejtőzködő üzletemberek stb.).

Valójában érdemes lehet szakítani ezzel a megközelítéssel, és a magánélethez való jog határainak pontosítása során figyelmen kívül hagyni az érintett személy státusát. Erre szolgálna a közérdek és a közügy fogalma, de ezek tartalma szintén bizonytalan az EJEB ítélkezési gyakorlatában, és nem kapcsolódik kellően szorosan a szólásszabadság demokratikus igazolásához. A következőkben az esetjog által formált és a közszerelői státushoz kapcsolódó olyan szempontokat vizsgálom, amelyek alapot adhatnak a magánélethez való jog terjedelmének szűkítésére.

4.1. Nyilvánosságra törekvés

Az EJEB magánéletre vonatkozó ítélkezési gyakorlata szerint az a körülmény, hogy az érintett saját akaratából korábban a nyilvánosság elé lépett, a magánszférájának terjedelmét csökkentő körülményként veendő figyelembe. Azaz az érintettre vonatkozó vitatott közlés megjelenését megelőző (nyilvános) tevékenysége fontos szempont a köz-

¹⁰⁴ Wragg (2013) i. m. 205.

szereplői státus megállapításához.¹⁰⁵ Azok, akik a nyilvánosság előtt szerepelnek, úgy tekinthetők, mint akik hallgatólagosan lemondtak a magánéletük teljes védelméről.¹⁰⁶ Azonban az a pusztá tény, hogy az illető a médiával korábban együttműködött, nem szolgálhat érvként arra, hogy a magánélete tekintetében minden védelemtől megfoszták az érintettet.¹⁰⁷

Phillipson megállapítása szerint az a körülmény, hogy az érintett korábban szabad akaratából bizalmas információkat osztott meg a médiával, nem csökkentheti az akaratán kívül közzétett hasonló információk feletti kontrollját. Mindenki szabadon dönthet arról, hogy mit és kivel oszt meg, a magánélet védelme pedig a bizalmas információk feletti ellenőrzést is magában foglalja.¹⁰⁸

A második és a harmadik Von Hannover- és az Axel Springer-döntésből úgy tűnhet, hogy a nyilvánosság előtti szereplés egyfajta általános felhatalmazást ad a média számára bármely jövőbeni információ nyilvánosságra hozatalára. Ez az érv még azt is szükségtelenné tenné, hogy a kérdéses információ közérdekű jellege, valamely közügyhöz való kapcsolódása vizsgálat tárgya legyen. Az EJEE semmilyen módon nem utal arra, hogy a 8. cikk alkalmazása ilyen okból szűkíthető lenne.¹⁰⁹ Természetesen az egyén korábbi magatartása a közérdeket érintő ügyekben releváns szempont lehet, azonban nem tekinthető annak, ha azt a kontextusából kiragadva vizsgálják.

Ha az ügyben nyilvánosságra hozott információ olyan ügyre vonatkozik, amely egy már korábban nyilvánosságot kapott üggyhöz kapcsolódik, ez a szempont szintén a magánélet-védelem gyengüléséhez vezethet. Például a Plon-ügyben az EJEB figyelembe vette, hogy a közzétett információk a gyakorlatban már nagyrészt nem voltak bizalmasak,¹¹⁰ a Ruusunen-ügyben pedig azt, hogy a nyilvánosságra hozott információk többsége már korábban széles körben ismertté vált.¹¹¹ Ez az érv hasonló az implicit joglemondás érvéhez: az információk korábbi napvilágra kerülése aligha biztosít szilárd alapot a magánélethez való jog szűkítésére, tekintettel arra, hogy egy esetleges korábbi jogsértés nem legitimálhatja az újabbat. Ez az érv csak akkor merülhet fel, ha a korábbi nyilvánosságra hozatal az érintett beleegyezésével történt. Továbbá a szóban forgó információ korábbi nyilvánosságra hozatala és megvitatása nem feltétlenül terjedt ki valamennyi releváns részletre, így egy későbbi közlés olyan, korábban nem ismert információkat is feltárhat, amelyek közzététele jogsértést valósíthat meg.

4.2. Példaképek

A közszereplők, különösen a sportolók és a hírességek, sok ember számára példaképként szolgálnak. Ebből következően – legalábbis az általános vélekedés szerint – az ő

¹⁰⁵ Axel Springer, 92. bek.; Von Hannover (No. 2), 111. bek.; Hachette, 52., 53. bek.

¹⁰⁶ Axel Springer, 101. bek.

¹⁰⁷ Uo. 92. bek.; Lillo-Stenberg, 38. bek.; Von Hannover (No. 2), 111. bek.; Egeland, 62. bek.

¹⁰⁸ Phillipson (2016) i. m. 150.

¹⁰⁹ Hughes (2019) i. m. 91.

¹¹⁰ Plon, 53. bek.

¹¹¹ Ruusunen, 50. bek.

botlásaik, jogsértéseik, személyközi kapcsolataikban tanúsított viselkedésük (például házastársi hűtlenségük) a nyilvánosságra tartozik, hiszen rajongóiknak és követőiknek joguk van megismerni erkölcsi jellemüket. Példaképként magasabb morális mércéknek kell megfelelniük, és csekélyebb mértékű magánélet-védelemre tarthatnak igényt. Egy ismert személy – mint példakép – magatartása mások viselkedésére is hatással lehet, ezért indokoltnak tekinthető, hogy az érintett személyiségéről akár bizalmas információk alapján is véleményt alkossanak. Ez a szempont a Campbell-ügyben is felmerült.¹¹²

Egyrészt ez a megközelítés leegyszerűsítő, és abból indul ki, hogy azok, akik szimpatizálnak egy hírességgel, vagy bálványozzák őt, nem képesek elkülöníteni az adott személy sport- vagy művészi teljesítményét erkölcsi hiányosságaitól vagy vétkeitől. Másfelől belső ellentmondást is hordoz, amelyre az Axel Springer-ügy indokolása is rávilágít. Az EJEB ebben az ügyben megállapította, hogy „a [német] fellebbviteli bíróság nemcsak X rajongói klubjainak létezésére hivatkozott, hanem arra is, hogy az őt csodálók esetleg ösztönzést kaphattak volna arra, hogy kábítószer-használattal utánozzák őt, ha a bűncselekményt nem a nyilvánosságtól elzártan követték volna el.”¹¹³ Ez az érv elfeledkezik arról, hogy ha a média nem számolt volna be a kábítószer-fogyasztásról, akkor a rajongók sem szerezhettek volna tudomást arról, és így nem is tudták volna utánozni az általuk rajongott színészt. (Ugyanakkor az is igaz, hogy a közösségi média korában nagyon kicsi az esélye annak, hogy egy ilyen dolog ne kerüljön napvilágra a hagyományos média közreműködése nélkül is.) Másrészt, ha ez a körülmény ismertté válik az illetőről, a csodálói akár követendő példának is tekinthetik.¹¹⁴ Furcsa módon az indokolás a továbbiakban megállapítja:

„bár elmondható, hogy a közönség általában különbséget tesz egy színész és az általa játszott karakter között, szoros kapcsolat állhat fenn a szóban forgó színész népszerűsége és karaktere között, ha – mint a jelen esetben – a színész elsősorban az adott szerepéről ismert. X esetében ez a szerep ráadásul egy rendőrfelügyelő volt, akinek feladata a bűnüldözés és a bűnmegelőzés volt. Ez a tény növelte a közvélemény érdeklődését X bűncselekmény miatt történő letartóztatása iránt.”¹¹⁵

Ebből egyenesen az következik, hogy ha a színész negatív karaktert alakított volna (például egy bűnözőt), akkor a magánélete esetleg nagyobb védelmet kaphatott volna. Ugyanakkor az sem világos, hogy miért várják el általában a hírességektől, hogy magasabb erkölcsi normákhoz tartsák magukat (miközben a törvények betartása természetesen elvárható tőlük). Az sem állapítható meg, hogy a példaképpérv kellő mértékben kapcsolódik a közérdekhez, azaz, hogy igazolja a magánélet védelmének felülírását, még akkor sem, ha egyesek értéket tulajdonítanak annak, hogy tudomást szerezzenek arról, ha egy ‘példakép’ jogsértést követett el vagy erkölcstelenül járt el.

¹¹² Campbell, 151., 163. bek.

¹¹³ Axel Springer, 98. bek.

¹¹⁴ Hughes (2019) i. m. 90.

¹¹⁵ Axel Springer, 99. bek.

4.3. A nyilvánosság félrevezetésének megakadályozása

A példaképérvhez szorosan kapcsolódó, és a gyakorlatban a magánélet védelmének korlátozásaként elismert további érvelés szerint a közszereplők magánélete a nyilvánosság vizsgálatának tárgyává tehető annak érdekében, hogy a közvélemény félrevezetése elkerülhető legyen. Ez a szempont a Campbell-ügyben is felmerült.¹¹⁶ A közszereplők igyekeznek kedvező színben feltüntetni magukat, és ennek megfelelően készségesen eltitkolják jogsértéseiket, erkölcsi hibáikat és egyéb vétkeiket, ami képmutatásnak tekinthető. A média egyik feladata, hogy ezeket az embereket úgy láttassa, amilyenek valójában – gyengeségeikkel, hibáikkal együtt. Ez a megközelítés az igazság keresésére alapított szólásszabadság-igazolással rokonítható, amelynek legismertebb megfogalmazója John Stuart Mill volt.¹¹⁷ Szerinte a gondolatok szabad cseréje hozzájárul az igazság megtalálásához. Való igaz, a magánélet körébe tartozó információk nyilvánosságra hozatala (ha azok pontosak) növeli tudásunkat az adott személyről. Mill azonban nem ejtett szót a magánszférát sértő megnyilvánulásokról, és elmélete elsősorban a közügyek vitájára vonatkoztatható. Továbbá a másoknak kárt okozó megnyilvánulásokat ő sem tekintette a szólásszabadság által védettnek.¹¹⁸

Az igazság keresése elsősorban a közügyekkel kapcsolatban adhat alapot a közlés védelmére. A közügyek kategóriája pedig szűkebb kell legyen, mint ami ma az EJEB által használt köz- vagy általánosérdek-kategória értelmezéséből következik. Más esetekben – amikor a magánjellegű információk nyilvánosságra hozatala nem kapcsolódik közügyek vitájához, hanem pusztán a közönség információéhségét elégíti ki – nem világos, hogy miért illethet meg bárkit erősebb jog arra, hogy ismert személyek magánéletéről valós képet alkosson, mint amilyen joggal e személyek rendelkeznek a rájuk vonatkozó bizalmas információk nyilvánosságra hozatala feletti ellenőrzés tekintetében.¹¹⁹

A nyilvánosság félrevezetésének elkerülésére vonatkozó érv egyébként eleve szükségtelenné teszi a közszereplő kategóriát a magánélet védelmével kapcsolatos ügyekben, legalábbis, ha azt elvszerűen alkalmazzák. Mint Hughes megállapítja, a képmutatásban nincs semmi olyan sajátosság, amely kizárólag a közszereplőkre volna jellemző. Továbbá a képmutatás lehetősége nem árul el semmit arról, hogy egy ügy magánjellegű-e, vagy sem. Éppen ellenkezőleg: valaki éppen azért érezhet kényszert a képmutatásra, mert a szóban forgó ügy nagyon is magánjellegű.¹²⁰

Mivel nincs meggyőző érv annak alátámasztására, hogy a közszereplőknek azok a törekvései, hogy magukat kedvező színben tüntessék fel, bármilyen tekintetben eltérnének bármely más személy hasonló törekvéseitől – különösen annak fényében, hogy bárki szabadon oszthat meg magáról nyilvános tartalmakat –, nincs kellő alap annak feltételezésére sem, hogy a közszereplők lemondtak volna arról a jogukról, hogy ellenőr-

¹¹⁶ Campbell, 149. bek.

¹¹⁷ John Stuart Mill: *A szabadságról*. Budapest, Századvég – Readers International, 1994.; ld. még Moosavian i. m. 247.

¹¹⁸ Mill elméletének legújabb értelmezéséért ld. Wragg (2025) i. m.

¹¹⁹ Phillipson (2016) i. m. 157.

¹²⁰ Hughes (2019) i. m. 92–93.

zést gyakoroljanak a rájuk vonatkozó magánjellegű információk nyilvánosságra hozatala felett. Következésképpen a közszereplői státusra való hivatkozás a magánülethez való jog határainak meghatározásakor nem tekinthető igazoltnak. A helyzet hasonló az Egyesült Királyság ítélkezési gyakorlatában megjelenő érveléshez, ami szerint a közszereplők magánélete azért vethető nyilvános vizsgálat alá, mert a nyilvánosságnak joga van őket kritizálni. A kritika joga a véleményformálásra terjed ki, nem pedig valós, de bizalmas információk nyilvánosságra hozatalára.¹²¹ Lehet persze amellett érvelni, hogy a megalapozott kritikához szükséges a valóság ismerete, de ezzel lényegében felszámolnánk a magánélet védelmét, és bármely információ nyilvános mivolta alátámasztható lenne.

5. Néhány következtetés

Az EJEB által alkalmazott közérdek-kategória túlzottan tág, és jelen formájában nem megfelelő szempont a magánülethez való jog határainak megállapításához. A magánülethez való jog erőteljesebb védelmére lenne szükség, különösen olyan esetekben, amelyekben nem állapítható meg meggyőzően a szóban forgó információ kapcsolódása valamely fontos közügyhöz. A fent tárgyalt EJEB-döntések kimenetele nem feltétlenül hibás, de indoklásuk gyakran nem meggyőző. A közérdek (vagy az általános érdek) azonosítása az egyes ügyekben fokozottabb körültekintést igényelne. A politikai szereplőkhöz kapcsolható közléseknél erősebb a vélelem amellett, hogy az információ közérdekű, azonban a politikusoknak is joguk van a magánéletük védelmére. Hasonlóképpen a 'celebpletykák' közzétételére vonatkozó szabadság önmagában nehezen indokolható. A közérdek ezzel együtt is – feltéve, hogy a szólásszabadság demokratikus igazolásából indulunk ki, ahogy a Bíróság is teszi – fontos koncepció, de jelen értelmezése alapján nem nyújt kellő védelmet a magánszféra számára.

A közszereplő kategóriája ezekben az ügyekben egyáltalán nem alkalmas arra, hogy segítkezzen a szólásszabadság határainak megállapításában. Egyrészt nem (vagy legalábbis nem a szükséges mértékben) veszi figyelembe azt, hogy az e kategóriába tartozó személyeknek is van magánülethez való joguk, másrészt a politikusok és a hírességek egyaránt közszereplőként való kezelése aláássa a demokratikus igazolást, amely egyébként a szólásszabadság fokozott védelmét a valóban közügyekkel összefüggő kérdésekben tartaná fenn. Harmadrészt a közszereplők és a nem közszereplők közötti elhatárolás nem tud mit kezdeni azzal az esettel, amikor egy nem közszereplő magán-személy válik érintetté valamely közügyben.

¹²¹ Phillipson (2016) i. m. 157–161.

